

МАЛАКАЛИ ТАРЖИМОН: ЎҚИШ ВА ЎҚИТИШ ЗАРУРАТИ

ХУДАЙБЕРГЕНОВА ЗИЛОЛА

Филология фанлари доктори, профессор, ТошДШИ

Аннотация. Мазкур мақолада таржимонлик касбига алоҳида махсус ўқиш, ўрганиш зарурати мавжудлиги эътироф этилади. Хусусан, таржимонлик касбига қўйиладиган талаблар, малакали таржимон бўлиб этишиши учун зарур бўладиган кўникмалар, таржимога ўқитишнинг иўл-иўриқлари ҳақида фикр юритилади.

Таянч сўз ва иборалар: таржима, таржимон, малакали таржимон, қобилият, малака, таржимон маҳорати, таржимоннинг касбий тайёргарлиги.

Аннотация. В данной статье поднимается вопрос о специальной подготовки переводчиков. Описываются основные требования к профессии переводчика, навыки и умения для подготовки компетентного переводчика, методы и направления обучения к переводу.

Опорные слова и выражения: перевод, переводчик, компетентный переводчик, умение, навыки, искусство перевода, профессиональная подготовка переводчика.

Abstract: This article raises the issue of the special interpreters' training. It describes the basic requirements for the profession of interpreter, skills for the preparation of a competent interpreter, methods and training areas to the translation.

Keywords and expressions: translation, translator, competent translator, skills, art of translation, interpreter's training.

Таржима инсоннинг энг қадимги фаолияти турларидан бўлишига қарамай, кўп миқдордаги малакали таржимонларни тайёрлаш зарурати яқин кунларда пайдо бўлди. Турли қабилалар ва халқларнинг ўзаро мулоқоти, юқори ижтимоий мавқега эга ҳукмрон миллатлар маданиятининг эътирофи, кўп миллатли давлатлар ва империяларнинг мавжудлиги, диний ва ижтимоий таълимотнинг тарқалиши таржимонларнинг фаолияти билан юзага чиққан. Айни чоғда кўп вазиятларда мамлакатда таржимонлар сони санокли бўлган ва улар махсус таҳсил олишмаган. Шундай бўлса-да, таржимонлар ўтмишда юқори малакали бўлишган, умуман олганда, қобилиятли таржимонлар таржиманинг дурдона асарларини ҳам яратишган. Одатда, ўтмишда таржимадаги ижодийлик, ҳаттоки рағбатлантирилган, таржимонга бўлган касбий талаблар фақат умумий шаклда баён этилган.

XX асрнинг иккинчи ярмида вазият ўзгарди, жамиятда, илм ва фанда “информацион портлаш” рўй берди. Инсонлар, халқлар ўртасидаги алмашинадиган ахборот ҳажми кескин ортиб кетди. Харитада янги давлатлар пайдо

бўлди, кўплаб халқаро ташкилотлар, халқаро ҳаракатлар, давлатларнинг минтақавий иттифоқлари ташкил этилди, натижада халқаро алоқалар борасида кўп ишлар амалга оширилди. Илму фан соҳасидаги инқилоб турли мамлакатлар ўртасида илмий ахборотни алмашинишга эҳтиёж туғдирди. Халқаро савдо-сотик, дипломатик фаолият, халқаро ёзишмалар ҳажми ҳам ортди. Халқлар орасидаги маданий алоқалар кенгайди, халқаро туризм оммалашди. Инсоният ҳаётида юз берган бу ўзгаришлар таржимонлар ва таржималарга бўлган эҳтиёжнинг кўз кўрилмаган даражада ортишига олиб келди. Таржимонлик касби оммалашди ва кўп миқдорда малакали таржимонларга ҳам эҳтиёж туғилди. Бундай таржимонларни мақсадли ва режали тайёрлаш учун кўп мамлакатларда бўлажак малакали таржимонларни тайёрловчи олий таълим муассасалари очилди.

Аммо бўлажак таржимонларни тайёрлаш учун қуйидаги учта саволга жавоб бериш керак: нима учун таржимога ўргатиш керак, нимага ўргатиш керак ва қандай ўқитиш керак?

Биринчи савол маънисиз бўлиб кўриниши мумкин. Зеро, юқорида қайд этиганидай,

таржимонларни тайёрлаш жамиятнинг янги талабларига жавоб берувчи муҳим ижтимоий вазифа сифатида майдонга чиқади. Бироқ таржима қилишга ўргатиш имконияти ва заруриятига қарши икки хил зид эътироз илгари сурилади. Бир томондан, таржима қилиш учун икки тилни ва таржима матни предмети билиш етарли. Демак, тилларни ўрганиш ва турли соҳалардаги билимларини кўпайтириш орқали инсон таржима қилишни ўрганади. Аслини олганда, чет тилини ўргатишнинг илк босқичларида ўқитувчи ўқувчиларга чет тилидаги алоҳида жумлалар ёки матн бўлақларини она тилига ёки аксинча типдаги таржимани бажариш вазифасини беради. Ва ўқувчилар махсус таржима қилишга ўргатмаган бўлсалар-да, бу ишни бажаришга мажбур бўладилар. Шу тариқа, таржимага махсус ўргатишга қарши бўлганларнинг эътирози шундан иборатки, таржима қилиш кўникмаси тил ўрганиш жараёнида ҳамма ҳам йўл-йўлакай шаклланади ва чет тилини билувчи ҳар ким таржимон бўлиши мумкин. Иккинчи томондан, ушбу фикрга мутлақо зид мулоҳазага кўра, таржима қилишга ўргатиб бўлмайди, чунки таржима қилиш қобилияти мусиқий ёки адабий қобилият сингари худо ато этган тухфа, шу сабабли, шоир сингари, таржимон бўлиб туғилиш керак. Башарти туғма истеъдод бўлса – таржимон бўлади, агар истеъдод туғма бўлмаса, ҳеч қачон яхши таржимон бўлиб етишмайди. Шунинг учун фақат танланган кам сонли одамларгина таржимон бўлиши мумкин.

Бу икки эътироз таржимашуносликнинг назарий қарашлари билан ҳам, амалий натижалари билан ҳам инкор этилади. Албатта, “табиий таржима” ҳодисалари мавжуд, чет тилини билувчи айрим инсонлар таржима соҳасида махсус тайёрловни ўтмаган бўлмаса-да, чет тилидаги матн мазмунини тингловчига етказиш қобилиятига эга. Баъзи инсонларда табиатан ато этилган таржимончилик қобилияти шу қадар ривожланган бўладики, улар ҳаттоки етарлича малакали даражада таржима қила олишади. Аммо кўп вазиятларда “табиий таржима” қобилияти ҳақиқий малакага замин бўлиб хизмат

қилади. Чунки, табиий таржима талабларга тўла жавоб бермайдиган, етарлича аниқ бўлмаган таржимадир. Айрим истисноларни ҳисобга олмаганда тилларни ва мавзу предмети билиш малакали таржимонга қўйиладиган талабларни қониқтириш учун етарли бўлмайди.

Маълумки, академик Л. В. Щерба икки тиллиликнинг икки хил кўринишини фарқлайди: “соф икки тиллилик” ва “аралаш икки тиллилик”¹. Кейинчалик тиллар алоқалари назариясида ушбу термин мазмунига яқин «координированное двуязычие» – “мувофиқлаштирилган икки тиллилик” ва «субординированное двуязычие» – “субординацияга учраган иккитиллилик” атамалари пайдо бўлди. “Соф икки тиллилик” тизимида икки тил тизими инсон онгида бир-бирига алоқада бўлмай туриб, мустакил мавжуд бўлади ҳамда ўзаро таъсир қилмайди. Сўзловчи ҳар иккала тил тизимидан эркин фойдаланади, аммо бир тилга иккинчи тилда муқобил излаб топишда қийинчиликка дуч келади. Л. В. Щербанинг тахмин қилишига кўра², бу кўринишдаги икки тиллилик чет тилини эрта, кичик ёшдалигида, “мураббия усули” асосида шакллантириш мумкин. Бунда муайян бир одам бола билан фақат чет тилида сўзлашади, қолганлар эса она тилида гапиради. “Аралаш икки тиллилик” чет тилини кейинроқ ўрганиш бошланганида, яъни инсонда она тили асосида ўз тушунчалари тизими шаклланишида юзага келади. Бунда чет тили бирликлари она тили бирликлари орқали ўзлаштирилади ва улар инсон онгида ўзаро мувофиқлашади. Бу кўринишдаги икки тил эгаси мазкур тиллар бирликлари ўртасидаги муқобиллик муносабатини тез ўрнатади, бир тилдаги нутққа иккинчи тилдаги сўз ва ибораларни бемалол киритиб қўллайди. Кўринишдан, бу икки тиллилик “табиий таржима туғма қобилияти”га асосланади.

¹ Л. В. Щерба. Очередные проблемы языковедения// Известия АН СССР. – Т., 1945. Вып. 5. – С. 173–186.

² Зиндер Л. Р., Маслов Ю. С. Л. В. Щерба – лингвист-теоретик и педагог. – Л.: Наука, 1982. – С. 104.

“Табиий таржимага туғма қобилият” тушунчаси анчадан бири маълум ва чет тилига ўқитишда кенг қўлланилади. Ўқувчиларга чет тилидаги жумлаларни тушунишини текширишда ва ўрганилган тил бирликлари ва тузилмаларини қўллашга қаратилган машқлар шаклида таржима топшириқлари берилди. Бундай ўқув таржималарида бир тилдан иккинчи тилга ўгириш учун таржимонга тилга оид зарурий билимларнинг ўзигина етарли бўлиб, махсус таржима қилишга ўргатиш талаб этилмайди.

“Табиий таржима” кундалик вазиятларда, масалан, чет тилини биладиган одам чет тилини билмайдиган одам учун меҳмонхонада, магазинда, музейда воситачи таржимон сифатида ёрдам берганида муваффақиятли қўлланилмоқда. Шуниси тушунарлики, на ўқув таржимада ва на кундалик таржимада махсус тайёргарлик талаб этилмайди ва бу йўналишда, ҳаттоки махсус фандан дарс берилиши ҳам кўзда тутилмайди.

Таржимонларни тайёрловчи фаннинг юзага келиши XX асрнинг иккинчи ярмида юзага келган профессионал таржимонлик фаолиятининг айрим хусусиятлари билан боғлиқ. Бу даврда таржимон ишининг сифатига талаб кучайди. Юқори савияда амалга оширилган таржималар асосида давлатлар микёсидаги қарорлар қабул қилинади, мураккаб техник операциялар амалга оширилади, кўп миллионли шартномалар тузилади. Таржимоннинг арзимаган хатоси ҳам жиддий сиёсий мунозаралар, техник фалокатлар ёки катта миқдордаги молиявий зарарга олиб келиши мумкин. Бадиий таржималарга қўйилган талаблар ҳам кучайди. Асар қаҳрамонларининг исмларини ёки воқеа жойларини ўзгартириш, таржима қилинаётган асарни “тўғрилаш” ёки “ижобийлаштириш” мақсадида қўшимчалар киритишга изн берилган эркин таржималарнинг даври ўтди. Ҳозирги замонда таржимондан асл асарнинг индивидуал муаллифлик услубини сақлаб қолиш ва айнан таржимани амалга ошириш талаб қилинмоқда.

Айни шу пайтда табиий таржимага бўлган туғма қобилиятнинг юқори савиядаги

таржима учун етарли эмаслиги маълум бўлиб қолди. Икки тилни яхши эгаллаган, ҳаттоки таржима предмети ҳақида маълум даражада билим ва маълумотга эга одамлар ҳам таржимонлик қила олмасликлари кундай равшан бўлди. Бу эса таржимонларни етиштириш масаласини кун тартибига кўндаланг муаммо сифатида қўйди. Агар авваллари кам сонли таржимонлар амалиётда зарурий билим ва кўникмаларни ҳосил қилиш ёки бирор таржима устасининг хусусий шогирди сифатида иш олиб бориш орқали, яъни “таржима қила туриб таржима қилишни ўрганмоқ” тамойили асосида тайёрланган бўлса, янги юқори даражадаги касбий талабларга жавоб берадиган таржимон мутахассисларни оммавий тарзда тайёрлаш таржимага ўргатиш бўйича таълим йўналишларини очиш, умумкасбий, ихтисослик ва мутахассислик фанларини тайёрлаш, улар бўйича ўқув дастурлари, ўқув қўлланимларини яратиш заруриятининг долзарб эканлигини кўрсатди.

Аммо, таржима қилишга ўргатиш мумкинми? Юқори сифатли таржимани амалга ошириш чет тилини ўрганиш жараёнида беихтиёр равишда юзага келадиган “табиий таржима” сингари “туғма қобилият” эмасмикин? Ахир, бежиз таржимоннинг маҳорати ва қобилияти ҳақида кўп гапирилмайди. Эҳтимол, яхши таржимон бўлиб туғилиш керакдир?

Қуйида биз таржиманинг махсус билим ва кўникмаларга эга бўлишни тақозо этувчи, маълум даражада ҳиссий ёндашув асосида реаллашувчи, нутқий-фикрий фаолиятнинг анчагина мураккаб кўриниши эканлигига амин бўламиз. Бундай билим ва кўникмаларни эгаллаш натижасида (ўқиш жараёнида ёки узоқ муддатли амалиёт олиб бориш орқали) таржимачилик соҳасидаги муаммоларни керакли шаклда ҳал қилиш бўйича ҳиссий қобилият шаклланади. Албатта, бундай қобилиятнинг шаклланиши ва юқори даражага кўтарилиши кўп ҳолларда ўқувчининг индивидуал хусусиятларига боғлиқ бўлади. Эҳтимол, таржимачилик фаолияти

бўйича туғма қобилият соҳибларигина юқори натижаларга эришишлари мумкиндир. Алоҳида истеъдодли таржимонлар махсус тайёргарликсиз ҳам юқори савиядаги маҳоратни намоёйиш этган ҳолатлари ҳам кузатилади. Лекин бу борадаги тажриба таржима қилиш туғма қобилият бўлмаган ҳолатларда ҳам бу йўналишда таҳсил олувчилар таржимачилик соҳасида юқори малакаларга эга бўлиши мумкинлигини кўрсатади. Шак-шубҳасиз, таҳсил олишнинг муваффақияти, бу ҳолда ўқув жараёнини тўғри ташкил этиш, ўқув дастурларини ва ўқитиш методикасини тўғри танлашга бевосита алоқадор бўлади.

Демак, таржимани алоҳида йўналиш ва фан сифатида ўқитиш керак бўлиб, таржимонлик маҳоратини фақат туғма қобилиятга боғлаб бўлмайди. Бу ҳолат МУМ томонидан эътироф этилган ҳақиқат бўлиб, ҳозирда таржимонларни тайёрлайдиган олий таълим муассасаларида таржима назарияси ва амалиёти бўйича фанлар кiritилган. Таржима қилишга ўргатиш методикасининг асосида таржима қилиш ва тилларни эгаллаш қобилияти инсонда генетик жиҳатдан мавжуд, шу билан бирга, ҳар бир одамда ушбу қобилиятлар турли даражада бўлиб, уни ривожлантириш ва юқори даражага, ҳаттоки маҳорат даражасига етказиш мумкин, деган ишонч ётади.

Таржимага ўргатишнинг амалий аҳамияти ўқувчиларда зарурий таржимачилик малакаларини шакллантириш билан белгиланади. Таржимага ўргатишнинг, шунингдек, умумлингвистик ва умумтаълимий вазифалари ҳам бор. Таржима билан шуғулланиш ўқувчиларда тил бирликларининг нозик семантик маъно қирралари ва коннотатив аспектларига эътибор қаратиш, тилларнинг систем тузилмаси ва фаолият кўрсатишдаги ўзига хосликларини, ҳар бир тил томонидан яратиладиган лисоний манзаралар хоссалари, турли тил жамоалари вакилларининг маданияти ва мушоҳада тарзидаги умумийликлар ва фарқларни ажратишга рағбатлантиради. Таржимонлик малакасининг шакллантирилиши бўлажак таржимонлар шахсининг ҳар томонлама ривожланишига йўл

кўрсатади, уларда диққатли, масъулиятли бўлиш, кўшимча манбалар ва маълумотномалардан фойдаланиш, танлаш, тез қарор қабул қилиш, кўплаб лингвистик ва экстралингвистик омилларни аниқлаш ва қиёслаш хиссиётларини шакллантиради.

Таржимонларни юқори малакали қилиб тарбиялаш юқори маданиятни, кенг энциклопедик билимни, кенг қамровли қизиқишлар, билимларнинг доимий тўлдирилиб борилиши, мулоқотга киришувчанлик каби талабларни кўяди. Бу белгиларнинг барчаси икки тилда ва икки маданиятда намоён бўлади.

Таржимага ўргатиш кўп ҳолларда талабаларнинг тил тайёргарлиги билан белгиланадики, бу билан боғлиқ равишда икки ўқув вазияти мавжуд. Биринчи вазиятда таҳсил жараёнида асл нусха тилида ҳам, таржима тилида ҳам эркин сўзлашувчи талабалар иштирок этади. Бу ҳолатда таржимага ўргатиш соф таржимонлик компетенцияларини шакллантириш, тил воситаларини тиллараро мулоқотнинг турли босқичларида кўллаш, таржимонлик кўникма ва малакаларини ривожлантиришга йўналтирилади.

Иккинчи вазиятда таржимага ўргатиш таржима тилини етарлича билмаган талабалар учун мўлжалланган бўлиб, бунда бутун ўқиш жараёни мазкур чет тилини ўқитиш билан параллел равишда олиб борилади. Мазкур вазиятда талабаларда етарлича тил тайёргарлигининг йўқлиги ва таржимонлик фаолиятига ўргатиш билан чет тилини ўрганишни биргаликда олиб бориш кераклигини диққат марказда тутишга тўғри келади.

Таржимага нима учун ўқитиш керак, деган саволга жавоб шу тариқа берилди. Нимага ўқитиш керак, таржима курсининг мазмуни қандай бўлиши керак, деган саволларга жавоб топиш ҳам кам муаммога сабаб бўлмайди.

Биринчи навбатда, ҳар қандай ўқув фани мазмуни ўқишнинг якуний мақсади ва ўрганилаётган предметнинг ўзига хос хусусиятлари билан белгиланади. Таржимончилик фаолиятининг моҳияти бўлажак таржимон-

ларни тайёрлаш дастурининг негизида ётувчи таржима назариясини тадқиқ этиш, ўрганиш ва тавсифлашга қаратилади. Аммо таржима курсининг мақсади талабаларга назарий билимлар йиғиндисини етказишдан эмас, балки юқори малакали таржимонларни тайёрлашдан иборат. Шунинг учун таълим йўналишининг катта қисми таржимонларнинг касбий тайёргарлигига, яъни таржима стратегияси ва техникаси унсурларини эгаллаш, мураккаблиги турли даражада бўлган матнларни ўгириш тажрибасини орттиришга қаратилади. Бу иш негизида мутаржимнинг билим ва кўникмаларининг ҳажми ва характери белгилаб берувчи касбий компетенцияси концепцияси ётади.

Таржимашунослик фанлари мазмунининг аниқ тузилмаси ушбу фаннинг олий таълим муассасаси ўқув режасида тутган ўрни ва унга ажратилган соатларга асосан қурилади.

Ҳар қандай фанни ўқитишнинг натижалари нафақат таълимнинг мақсад ва мазмунининг тўғри танланиши, балки бу фаннинг қандай ўқитилишига ҳам боғлиқ бўлади. Таржимага ўқитишнинг методикаси ҳозирга қадар ишланмаган мавзу бўлса-да, бу борада айрим фикрлар билдирилган. Уларнинг айримлари қуйида ҳам келтирилади.

Таржимага ўқитишни ташкил этиш усуллари бир қанча фаразларга асосланади:

1. Таржима мураккаб ва кўп қиррали ақлий фаолият кўриниши бўлиб, турли мақсадларга йўналтирилади, ҳар хил шароитларда, турли усуллар билан, фарқли омиллар таъсирида амалга оширилади.

2. Ҳар қандай фаолият сингари, таржима ўқиш жараёнида маълум бир билимлар, кўникмалар (муайян ҳаракатларнинг онгли ижроси) ва малакалар (муайян ҳаракатларнинг ярим автомат ёки автомат тарзда бажарилиши)нинг реаллашувини талаб этади.

3. Таржимонлик фаолияти таржимон томонидан онгли равишда (асл матн таҳлили ва асосли хулосалар натижасида) ёки ички ҳиссиётга таяниб амалга оширилиши мумкин. Турли матнларни фарқли шарт-шароит-

ларда ҳар хил таржимонлар томонидан таржима қилишда онгга ва ички ҳиссиётга асосланиш даражаси ҳам тафовутланади. Онгга ва ички ҳис-туйғуларга асосланган ҳолда таржима қилиш қобилияти (таржимон малакаси) таълим жараёнида ва амалиётда ривожлантирилиши мумкин.

4. Таржимонлик малакасининг реаллашуви таржимондан юқори даражадаги билимдонликни тақозо этади. Бунда ҳар томонлама когнитив ва лингвистик билимлар, кенг умуммаданий ақл-заковат, зарурий руҳий сифатлар назарда тутилади. Ушбу сифатларнинг барчаси таржимага ўрганиш жараёнида ривожлантирилиши ва рағбатлантирилиши зарур.

5. Таржимага ўргатишдан мақсад – таржимон ҳар қандай вазиятда ҳам автоматик тарзда татбиқ этиши мумкин бўлган қандайдир меъёр, қоида ёки рецептларни эгаллаши эмас, балки таржиманинг тамойиллари, усуллари ва услубларини ўрганиш, аниқ шарт-шароитларда турли матнлар таржимасида уларни тўғри танлаб ишлатиш маҳоратини шакллантиришдан иборат. Таржима жараёнида мутаржим томонидан ҳал қилинадиган хусусий вазифалар икки хил – типик ва индивидуал бўлиши мумкин. Типик вазиятларда таржимон аввалдан ўзига таниш бўлган таржима усулини қўллаши мумкин. Индивидуал вазиятларда асл матнда тасвирланган вазият ва контекстни ҳамда таржимонлик стратегиясининг умумий тамойиллари негизидаги янгича ёндашувлар талаб этилади. Таржимада қай усулни қўллаш бўйича изланиш олиб бориш таниш услубни қўллаш ёки уни ўзгартириб ишлатиш, ёхуд умуман янгича услубда ўгириш имкониятларини ҳам ўз ичига олади.

6. Бирламчи асл матндаги ахборот таржимачилик фаолиятининг объекти ҳисобланади. Матн мазмуни (ахборот) семантик ва шаклий жиҳатдан тугалланган бутунлик бўлиб, унинг компонентлари ўзаро алоқадор бўлишига қарамай мулоқот учун бир хилда аҳамиятли эмас. Бутун ва бўлақларнинг ўзаро муноса-

бати таржиманинг тури ва кўзланган мақсадига кўра таржима жараёнида фарқли шаклларда намоён бўлади. Матннинг алоҳида унсурлари аҳамияти даражасига кўра таржимада нисбатан тўлиқ ва аниқ ифодаланиши мумкин. Шу маънода бутун унинг бўлакларига қараганда кўпроқ ёки камроқ аҳамиятга эга бўлиши (бўлмаслиги) мумкин.

7. Матнни ташкил этувчи бирликлар алоҳида олинганда таржима объекти эмас, аммо улар орқали матн мазмуни шаклланади. Яъни матндаги муайян тил воситаларининг иштироки семантик аҳамиятга эга бўлиб, таржима вазифалари характерини белгилаб бериши ва таржима учун алоҳида қийинчиликларни туғдириши мумкин. Бу маънода тил бирликларининг маъносини таржимада беришда уларни матннинг кенг миқёсда мазмунининг қисмлари сифатида ифодалаш муаммоси вужудга келади.

8. Кўрсатилган ўзаро муносабат таржимага ўқитишда қўлланиладиган фойдаланиладиган ўқув материалларининг характерини белгилаб беради. Биринчи навбатда, ўқув таржимасини малакали таржимон иши даражасига яқинлаштириш имконини берадиган турли типдаги матнлар, иккинчи ўринда, энг кичик зарурий контекст таржимасидаги типик вазифалар ва қийинчиликларни ажратишга кўмак берадиган жумлалар, матн парчалари қўлланилади.

9. Таржимага ўргатиш жараёнида ўқув материални (матн, гап, сўз) ўгириш усуллари эмас, балки таржиманинг типик вазифаларини ҳал қилиш усуллари ва индивидуал ижодий ечимларни топиш стратегияси ўрганилиши зарур. Айти маънода таржимага ўргатиш ўқув материалида таржиманинг типик вазифаларини ажратиш, умумий тамойилларни ва уларни ҳал қилишнинг хусусий услубларини шакллантириш қобилиятини тақозо этади. Таржиманинг турли кўриниш-

ларида ҳар бир типи учун умумий тамойиллар ва услублар билан бир қаторда специфик усуллар ҳам ишлатилиши мумкин.

10. Миллатлараро мулоқот характери асл матннинг айти бир бўлакларининг таржимаси кўп вариантли бўлишини тақозо этади. Шу сабабли, таълим жараёнида талабалар олдига асл матннинг ягона тўғри нусхасини яратиш вазифаси қўйилмайди. Шу билан бирга, таълим жараёни ўқув таржималарини танқидий баҳолаш ва қабул қилиб бўлмайдиган нусхаларни инкор этиш вазифаларини ҳам ўз ичига олади. Ўқитувчи олдига асл матн ва таржима матннинг қиёсий-семантик, контекстуал, лингвомаданий ва стилистик таҳлилига асосланган, номақбул нусхаларни кўргазмалар рад этиш вазифаси қўйилади. Бундай таҳлил талабадан таржимашунослик ва тилшуносликнинг зарур атамаларини билишни талаб этадики, мазкур билимлар мутаносиб назарий фанларни ўрганиш орқали эгалланади. Талаба учун номаълум бўлган атамалар ва тушунчаларга оид билимлар таржимашунослик фанларида ўқитувчи изоҳлари орқали тўлдирилиб борилади.

Умуман олганда, таржимончилик қобилияти таржима жараёнида иштирок этаётганларнинг тилни билиш қобилияти таркибига кирувчи барча нутқий кўникмалар мажмуаси асосида рўёбга чиқади. Малакаларнинг маълум бир қисми ярим автомат ёки автомат шаклда реаллашиши ва таржимонлар томонидан ички ҳиссиёт асосида қўлланилиши мумкин. Таржимоннинг касбий компетенциясининг барча таркибий қисмлари таржимага ўрганиш жараёнида ёки амалиётда ривожланади. Таржимон компетенцияси концепцияси назарий ва амалий жиҳатдан катта қизиқиш уйғотади. Бу масалани янада чуқурроқ тадқиқ этиш, уни ташкил этувчи омилларни ҳамда мазкур омилларнинг шаклланиш ва тараққий этиш усулларини аниқлаштириш муҳим аҳамият касб этади.

